

să descifrăm ceea ce vrem de la piesa de mîine — după opinia mea, două ar fi aceste imperative: cel dintîi miza socială, cel de-al doilea, valoarea artistică. Izbînzile stagiunilor recente au demonstrat că publicul nu respinge, ci dimpotrivă, apreciază în mod deosebit piesa care îl implică în chip fundamental, piesa de mare răsunset social. Această implicare pe coordonatele dominante ale existenței sale, această abordare a problematicii esențiale a vieții, conferă dramaturgiei originale viabilitate. Pentru că există și tendința, care nu-i deloc absentă în dramaturgia românească a ultimilor ani, de a implica spectatorul pe direcții lăturănice, periferice, profesîndu-se un soi de sentimentalism ieftin, vetust. Asistăm la o reinviere a melodramei, al cărei sirop, de mult zaharisit, este turnat nedibaci într-o ecuație așazis nouă. Un ton călduț, edulcorat, o plutire în ape molcome și chiar stătute, o problematică minoră, meschină, iată ce riscă să devină, dintr-o excepție, o obișnuință. Nu cred că o stagiune se poate compune numai din capodopere, și nici din piese grave, crisplate. Noi avem o frumoasă tradiție a comediei și a piesei sentimentale, care a marcat și în ultimii treizeci de ani certe reușite, ce se cere continuată și astăzi. Cu condiția ca aceasta să nu fie un pretext pentru degradarea noțiunilor. Mai bine zis, să nu folosim imperativul diversității pentru a cobori dramaturgia în zonele unei mediocrități a gândirii și a sentimentului.

Platitudinea gândirii implică, bineînțeles, platitudinea expresiei. Și aici aș vedea cel de-al doilea imperativ al piesei actuale: acela al calității artistice.

Am impresia că, uneori, bunele intenții se transformă într-un criteriu de promovare pe scenă și apoi de apreciere. Or, numai cu bune intenții nu s-a făcut niciodată artă adevărată. Ceea ce poate avea consecințe neplăcute asupra dezvoltării dramaturgiei noastre. Pentru că o temă, cît de generoasă ar fi, nu poate produce impactul dorit, nu poate avea influență asupra spectatorului, dacă ideile și sentimentele nu se înfruchipează estetic, ci rămîn doar propoziții oarecare.

Or, în anii din urmă asistăm la unele piese ce însoțesc banalitatea gândului cu banalitatea expresiei. Se abordează teme oarecare, tratate în tonuri de o platitudine sufocantă adeseori. Să nu ne amăgim: o dramaturgie nu poate impune nici eroi viabili, nici modele, nu poate răscoli conștiințele dacă nu are valoare artistică. Deci, întrebării de la început îi putem răspunde că imperativele piesei de actualitate sînt inseparabile: anvergura problematicii de actualitate și calitatea artistică.

NATALIA STANCU— ATANASIU

Exigența publicului

În raport cu ce anume se poate „judeca“ (în modul cel mai obiectiv și deschizător de perspectivă) o stagiune?

Comparația cu etapele precedente — și sensul pozitiv, de progres, de creștere, ce s-a configurat de-a lungul lor — mi se pare necesară. Dar și mai importantă rămîne raportarea actualității teatrale la viața celor cărora li se adresează; la idealurile, izbînzile și neîmplinirile lor; la progresul spiritual înregistrat de colectivitate; la nivelul direcțiilor majore pe care s-a angajat, pentru care a optat; la „salturile“ pe care le-au realizat și la „șocurile“ cărora le-au făcut față, în existența lor cotidiană, spectatorii.

Esențială rămîne estimarea capacității intuitive a artei (a forței ei de revelare și anticipare), ca și a celei formative. În funcție

de toate acestea, creatorii își pot confirma justetea unei orientări și primi îndemnul perseverării sau, dimpotrivă, pot identifica preocupări sterile, lipsite de valoare, de perspectivă.

Scrutată din unghiul unor asemenea exigențe, activitatea teatrală în stagiunea 1974—1975 nu satisface decât parțial.

Mai întâi: nu au fost prea strălucit continuate, prea bine împlinite, dezvoltate, multe din „promisiunile“ importante ale anilor precedenți. M-aș opri, pentru exemplificare, în privința repertoriului, la creația dramatică originală. Fără a fi lipsită de unele realizări puternice, interesante prin intransigența investigației etice, profunzimea reflecției și generozitatea mesajului (*Pasărea Shakespeare* de D. R. Popescu și *Matca* de Marin Sorescu), producția din acest domeniu a fost, în ansamblu, sub nivelul angajamentelor și sub cel al necesităților spirituale firești ale spectatorilor.

V-ați gândit vreodată, în momentele grelelor încercări la care au fost supuși oamenii de către „viitură“, la „apele liniștite“ ale dramaturgiei? În câte săli de teatru, la ce spectacole inspirate din actualitate, ați fi avut curajul să-i invitați pe cei care rezistau pe diguri, în timpul inundațiilor? Sînt întrebări care ar putea da de gândit oamenilor noștri de teatru.

Prin însăși natura temelor, a conflictelor selectate, dramaturgia nu a reușit, după opinia mea, să se aplice satisfăcător bogăției vieții, să fie cu adevărat sincronă existenței sociale a spectatorilor, să oglindească și să investigheze adevăratele și complexe realități spirituale ale contemporanilor noștri, să sprijine, cu energia necesară — propunînd modele sau criticînd — maturizarea conștiințelor, cristalizarea unor atitudini înaintate. După cum nu a reușit să ofere nici divertismentele autentice, de tip superior. Referindu-ne la dramaturgii noștri de frunte: Aurel Baranga, Paul Everac au lipsit de pe afișul premierelor; Al. Mirodan n-a avut tăria să li se alăture și, ratînd o premisă dramatică interesantă, ne-a oferit un produs subliterar. Cum s-a mai observat, *Ultima*

cursă nu este o piesă reprezentativă pentru ceea ce apreciem îndeosebi la Horia Lovinescu. Debutanții sau dramaturgii aflați la a doua sau a treia piesă (și jucați la Constanța, Timișoara, București, Iași etc.) nu au contribuit substanțial la prestigiul piesei românești, la setea de actualitate a spectatorilor. Vorbind despre genuri — oferta de comedii a fost săracă, drama istorică, la rîndu-i, nu a reprezentat un domeniu prea cultivat.

Nici arta spectacolului, în această stagiune, nu ne-a produs mulțimea bucuriilor la care aveam dreptul.

E adevărat, Naționalul ne-a dăruit *Danton*, „*Bulandra*“ — *Azilul de noapte*, Teatrul Giulești — *Pasărea Shakespeare*. Dar Teatrul de Comedie? Dar teatrul condus de Iloria Lovinescu? Sînt acestea întrebări care devin și mai însemnate — dacă observăm că și „concuranța provinciei“ (salutară!) a devenit mai puțin „amenințătoare“.

Ceea ce numeam, cu îndreptățită mîndrie, „conceptul actual românesc de artă teatrală“ n-a beneficiat de prea multe și convingătoare ilustrări. Numărul montărilor izvorîte dintr-o viziune unitară, originală, dintr-un autentic spirit de echipă, s-a împuținat. Talente notorii au rămas nevalorificate, talente potențiale — nestimulate. Regizori importanți din generațiile mai vechi și mai noi au lucrat aritmic, cedînd, nu o dată, rutinei, soluțiilor plate sau lipsite de valoare estetică.

Spectacole de serviciu, „corecte“, lucrate cu „profesionalitate“ — da, am văzut destule. Temperatura căutărilor înnoitoare a fost în schimb destul de scăzută! După cum rare au fost momentele de inspirată utilizare a imaginarului pentru înțelegerea realului, puține au fost premisele convertirii substanțiale a gestului teatral în act social.

Și cum teatrul nu poate cataliza procesele de cunoaștere și perfecționare, nu-și poate exercita rolul formativ, decât prin intermediul virtuților sale specifice, aș conchide că slujitorii scenei românești nu au răspuns cum se cuvine exigențelor spectatorilor — ascultați și consultați, de altfel, în vremea din urmă, cu mult mai insistent ca altădată. Semn că dialogul cu publicul trebuie continuat. Poate chiar altfel.